

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o snižování emisí metanu v odvětví energetiky a o změně nařízení (EU) 2019/942

(COM(2021) 805 final/2 – 2021/0423 (COD))

k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o vnitřním trhu s plyny z obnovitelných zdrojů, se zemním plynem a s vodíkem

(COM(2021) 804 final – 2021/0424 (COD))

a k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem, s plyny z obnovitelných zdrojů a s vodíkem

(COM(2021) 803 final – 2021/0425 (COD))

(2022/C 323/17)

Zpravodaj: **Udo HEMMERLING**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 17. 2. 2022 a 7. 3. 2022 Rada Evropské unie, 23. 2. 2022 a 3. 3. 2022
Právní základ	čl. 114 odst. 1, čl. 194 odst. 2 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	2. 5. 2022
Přijato na plenárním zasedání	19. 5. 2022
Plenární zasedání č.	569
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	184/2/2

1. Závěry a doporučení

1.1 Po ruské invazi na Ukrajinu a následných sankcích proti Rusku a Bělorusku se EU pustila do urychlené úpravy své energetické politiky, zejména pokud jde o zemní plyn. Evropská komise předložila sdělení nazvané „REPowerEU“, které se věnuje otázce dosažení energetické nezávislosti na ruských fosilních palivech do roku 2030. První velké kroky jsou naplánovány již v roce 2022. EHSV tento ambiciózní přístup obecně podporuje a doporučuje, aby Komise předložila aktualizovaný návrh tohoto balíčku týkajícího se trhu s plynem s cílem zohlednit tuto novou situaci.

1.2 EHSV vítá záměr Evropské komise urychlit přechod na plyny z obnovitelných zdrojů, který je naléhavě zapotřebí kvůli neustávající změně klimatu. Jejich použití by se mělo zaměřit na odvětví, v nichž se obtížně snižují emise uhlíku nebo kde ještě nejsou k dispozici řešení v podobě alternativních technologií, jako je přímá elektrifikace konečných použití.

1.3 Návrh definuje plynárenskou a vodíkovou soustavu jako dvě oddělené soustavy. Nastavení pravidel tak, jak je dáno v balíčku týkajícím se odvětví plynu, by znamenalo, že požadavky budou velmi odlišné. EHSV se domnívá, že odlišné a restriktivní požadavky stanovené pro tyto dvě soustavy jsou nepřiměřené. Měly by být využity možné synergie v rámci společného vývoje, provozu a údržby obou soustav, a to díky společné regulaci.

1.4 EHSV se domnívá, že by plyny z obnovitelných zdrojů měly být plně obchodovatelné na společném trhu. Měl by proto být od začátku zaveden jednotný celounijní systém norem v oblasti kvality a udržitelnosti plynu.

1.5 EHSV zdůrazňuje zvláštní úlohu, kterou hraje biometan, pokud jde o rozvoj širší nabídky plynů z obnovitelných zdrojů, a to v zájmu oběhového hospodářství a regionální přidané hodnoty. Bylo by to rovněž přínosné pro udržitelné zemědělství, neboť by se snížily emise skleníkových plynů.

1.6 Skutečné hodnoty emisí fosilního metanu jsou vyšší než hodnoty vykazované. EHSV si je dobře vědom, že k většině úniků metanu dochází mimo EU, a z toho důvodu je nezbytné v nařízení zavést výkonnostní normu pro dovážený metan.

2. Přehled návrhů Evropské komise

2.1 Tři návrhy Evropské komise z prosince 2021 jsou součástí přístupu „Fit for 55“ s cílem urychlit snižování emisí skleníkových plynů do roku 2030 a dosáhnout pokroku na cestě ke klimatické neutralitě, již má být dosaženo do roku 2050. Záměrem je zde přizpůsobit pravidla pro trh EU s plynem přechodu na plyny z obnovitelných zdrojů a nízkouhlíkové plyny a rozšířit tato pravidla tak, aby se vztahovala i na trh EU s vodíkem.

2.2 Regulační rámec pro společný trh s plynem byl naposledy významně upraven v roce 2009. Dosud se pozornost soustředila zejména na regulační otázky týkající se účinnosti, obchodu, sítí, hospodářské soutěže a informací pro spotřebitele. To se nyní zásadně rozšiřuje, tak aby byla zahrnuta pravidla, jimiž se řídí přechod na energii z obnovitelných zdrojů.

2.3 V rámci trhu jsou upřednostňovány plyny z obnovitelných zdrojů, plyny s negativními emisemi uhlíku, bezuhlíkové plyny a/nebo nízkouhlíkové plyny.

2.4 V souladu s pravidly pro trh EU s plynem bude vytvořen a rozvíjen vnitřní trh s vodíkem a vodíková síť. V souladu s návrhem Komise nebude smět stávající plynárenskou síť a budoucí vodíkovou síť řídit jeden a týž provozovatel. To bude platit i v případě, že stávající provozovatel plynárenské sítě vytvoří také vodíkovou síť (tzv. horizontální oddělení).

2.5 Regulace v oblasti snižování emisí metanu v plynárenském odvětví je navíc předkládána poprvé. To povede k tomu, že se z cíle strategie EU pro metan monitorovat a snižovat emise metanu v odvětví energetiky stanou konkrétní pravidla.

3. Potřeba aktualizace po napadení Ukrajiny ze strany Ruska

3.1 Ruská invaze na Ukrajinu způsobuje obyvatelům Ukrajiny obrovské strasti. Je třeba podpořit jejich civilní a vojenský odpor. V důsledku sankcí proti Ruské federaci a Bělorusku je třeba revidovat energetickou politiku Evropské unie, zejména pokud jde o dovoz zemního plynu z Ruska.

3.2 V březnu 2022 Evropská komise nastínila nový plán nazvaný „REPowerEU“, jehož cílem je dosáhnout do roku 2030 nezávislosti na ruských fosilních palivech. Snížit do konce tohoto roku poptávku po ruském plynu o dvě třetiny bude pro evropskou ekonomiku a společnost mimořádně náročné. Příslušné sdělení se zabývá mnoha novými prioritami, pokud jde o energetickou bezpečnost, skladování plynu, ceny energií a biometan, které s balíčkem týkajícím se trhu s plynem předloženým v prosinci 2021 souvisejí. Měl by být projednán povinný nástroj pro zvýšení používání plynů z obnovitelných zdrojů včetně biometanu.

3.3 V zájmu soudržné politiky v oblasti trhu s plynem EHSV doporučuje, aby Komise vypracovala aktualizovaný návrh tohoto balíčku týkajícího se trhu s plynem. Součástí aktualizace by měl být návrh na urychlení schvalovacích postupů pro plynárenskou a vodíkovou infrastrukturu.

4. Obecné připomínky

4.1 EHSV vítá záměr Evropské komise urychlit přechod na plyny z obnovitelných zdrojů, který je naléhavě zapotřebí kvůli neustávající změně klimatu. Odvětví plynu musí významně přispět k dekarbonizaci a propojení odvětví podle Zelené dohody. Pro tento přechod jsou také nezbytné nízkouhlíkové plyny, přičemž je třeba zde splnit přísné požadavky na

udržitelnost. Jejich použití by se mělo zaměřit na odvětví, v nichž se obtížně snižují emise uhlíku nebo kde ještě nejsou k dispozici řešení v podobě alternativních technologií, jako je přímá elektrifikace konečných použití.

4.2 EHSV si je vědom závazku klimatické neutrality, který EU zakotvila do právního rámce pro klima. Na základě tohoto závazku by politiky EU měly zvážit zvláštní výhody elektroenergetických a plynárenských soustav. Elektrizující soustavy mohou přepravovat obnovitelnou solární a větrnou energii s nízkými ztrátami spojenými s přeměnou energie. Plynárenské sítě mohou využívat velké skladovací zařízení a umožňují přepravu na dlouhé vzdálenosti. Pokud jde o plyn, měly by být v rámci trhu upřednostňovány plyny z obnovitelných zdrojů a v menší míře plyny nízkouhlíkové. Odvětví, v nichž se obtížně snižují emise uhlíku, jako je odvětví oceli, cementu, keramiky nebo přeprava na dlouhé vzdálenosti, by se měla zaměřit především na vodík.

4.3 Vzhledem k dlouhodobému přetrvávání CO₂ v atmosféře je nutné zajistit plnění závazného cíle dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality zakotveného v evropském právním rámci pro klima. Pokud se tento cíl v nadcházejících letech nepodaří splnit, bude třeba přijmout další opatření, zejména pokud se ukáže, že emise metanu z odvětví energetiky mají větší dopad na klima, než se v současnosti odhaduje.

4.4 Jsou zapotřebí účinné plynárenské soustavy – a do budoucna vodíkové sítě a skladovací zařízení –, neboť významně přispívají k bezpečnosti a cenové dostupnosti dodávek energie. Měly by být rozvíjeny tak, aby doplňovaly elektroenergetickou soustavu. Odvětví plynu a vodíku tak může pomoci snížit závislost na ruských fosilních palivech.

4.5 Urychlení přechodu na plyny z obnovitelných zdrojů může pomoci diverzifikovat dodávky plynu v Evropské unii. Ceny uhlíku u fosilních paliv si vynutí přechod na plyny z obnovitelných zdrojů.

4.6 Návrhy Evropské komise mají usnadnit a rozšířit přístup na společný trh pro plyny z obnovitelných zdrojů a nízkouhlíkové plyny, včetně vodíku. EHSV se domnívá, že jde o vhodný přístup. Je však dostatečný pro to, aby pomohl plynům z obnovitelných zdrojů prosadit se? EHSV tedy navrhuje, aby byla rovněž zvážena možnost výslovně právním předpisem stanovit upřednostňování vstřikování plynů z obnovitelných zdrojů do rozvodných sítí. Podobná pravidla pro priority při výkupu existují v některých členských státech pro odvětví elektroenergetiky a mohla by sloužit jako model pro tento přechod.

4.7 EHSV se domnívá, že je třeba využít stávající plynárenskou infrastrukturu a dále ji rozvíjet, tak jak bude potřeba v zájmu dosažení cíle klimatické neutrality. Výbor podporuje zvláštní zaměření na vytvoření trhu s vodíkem a vodíkových sítí. V tomto ohledu si EHSV klade otázku, zda je nutné striktně oddělovat plynárenské sítě od sítí vodíkových, jak vyžadují právní předpisy v oblasti hospodářské soutěže.

4.8 Návrh definuje dvě oddělené soustavy: plynárenskou soustavu, která by měla přejít z fosilního plynu na plyn z obnovitelných zdrojů, a soustavu vodíkovou. Nastavení pravidel tak, jak je dáno v balíčku, by znamenalo, že požadavky vztahující se na jednotlivé soustavy budou velmi odlišné. To by způsobilo zablokování technických a hospodářských synergií mezi oběma soustavami. EHSV si klade otázku, zda jsou odlišné a restriktivní požadavky na tyto dvě soustavy zapotřebí a zda jsou přiměřené. Měly by být využity možné synergie v rámci společného vývoje, provozu a údržby obou soustav, a to díky společné regulaci. Je třeba umožnit spojení oddělených sekcí místních sítí a zajistit proveditelnost v tomto směru.

4.9 Návrhy Evropské komise si kladou za cíl umožnit rychlý rozvoj trhu pro tzv. nízkouhlíkový vodík a pro skutečný vodík z obnovitelných zdrojů. Tímto širokým přístupem se má dosáhnout rychlého a konkurenceschopného rozšíření vodíku na trhu. EHSV se domnívá, že je třeba zajistit, aby byl skutečný vodík z obnovitelných zdrojů nadále upřednostňován před vodíkem získávaným za použití fosilních paliv.

4.10 Nejznámějšími a nejrozšířenějšími chemickými procesy pro výrobu vodíku jsou elektrolýza a parní reformace. Lze použít rovněž pyrolýzu a biologické procesy (fermentaci) – a také biogenní CO₂ ze zpracování bioplynu. V závislosti na procesu mohou být k výrobě vodíku z udržitelných zdrojů použity různé zdroje energie nebo vstupních surovin, jako je elektrina z obnovitelných zdrojů, plyn z obnovitelných zdrojů nebo dokonce udržitelná biomasa. Očekává se tedy, že vytvoření vodíkové ekonomiky povede ke směsí různých technologií a velikostí zařízení. Další možností, kterou je třeba vzít na vědomí, je těžba vodíku ve vesmíru.

4.11 EHSV pro rozvoj vodíkové ekonomiky v zásadě doporučuje koncepci otevřeného trhu se zvláštním zohledněním malých a středních podniků. To bude znamenat, že plyn nebo vodík z obnovitelných zdrojů může být produkován lokálně z elektřiny z obnovitelných zdrojů mimo rozvodnou síť, biogenních reziduí a odpadu nebo recyklovaných materiálů. To vyžaduje rovný přístup k sítím a trhům. Kromě toho by měla být zvláštní pozornost věnována menším provozovatelům a novým účastníkům na trhu (včetně energetických společenství), kteří produkují plyny z obnovitelných zdrojů, například biometan. Malí a noví účastníci trhu s plynem potřebují zvláštní podporu, neboť musí realizovat vysoké investice s relativně nízkou výnosností. Přístup k distribučním sítím by měl být zaručen minimálně těmto provozovatelům.

4.12 EHSV zdůrazňuje zvláštní úlohu, kterou hraje biometan, pokud jde o rozvoj širší nabídky plynů z obnovitelných zdrojů. V březnu 2022 Evropská komise stanovila nový cíl ve výši 35 miliard metrů krychlových biometanu do roku 2030. Stále existuje mnoho nevyužitých zdrojů biomasy, které nejsou v rozporu s cíli v oblasti udržitelné produkce potravin a ochrany přírody. Využití vedlejších produktů a reziduí ze zemědělství k výrobě biometanu podpoří dané odvětví při snižování emisí ovlivňujících klima. Zajistí také dodatečná hnojiva pro zemědělce, což představuje další krok směrem k oběhovému hospodářství a regionální přidané hodnotě.

4.13 V zájmu ochrany zaměstnanců a životního prostředí již byly pro odvětví plynu a vodíku zavedeny vysoké bezpečnostní normy. S tím, jak se bude v budoucnu zvyšovat využívání vodíku, poroste i význam preventivních opatření.

5. Konkrétní připomínky

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem, s plyny z obnovitelných zdrojů a s vodíkem

5.1 Článek 2 této směrnice stanoví novou definici „nízkouhlíkového vodíku“. Definice „nízkouhlíkových plynů“ a „nízkouhlíkových paliv“ vycházejí z definic uvedených ve směrnici o obnovitelných zdrojích energie. Musí být splněna prahová hodnota snižování emisí skleníkových plynů o 70 %. Je třeba přezkoumat definici „nízkouhlíkového vodíku“ s cílem zjistit, zda blokuje přechod na plyny z obnovitelných zdrojů. Na jedné straně se zdá, že aby se rychle dosáhlo významné produkce vodíku, je zapotřebí tzv. modrý vodík (tj. vodík vyráběný ze zemního plynu se zachycováním uhlíku). Na druhé straně je nutné rozvíjet výrobu „skutečného“ vodíku z obnovitelných zdrojů, čemuž nesmí být bráněno upřednostňováním nízkouhlíkového vodíku a nesmí to být tímto způsobem ani oddalováno. Obojí by měla zajistit směrnice. Měly by tak být upřednostňovány plyny z obnovitelných zdrojů.

5.2 Článek 8 této směrnice se zabývá certifikací plynů z obnovitelných zdrojů a nízkouhlíkových plynů. V souladu se směrnicí o obnovitelných zdrojích energie bude certifikace prováděna za využití systému hmotnostní bilance, který již byl vytvořen pro obnovitelná paliva v odvětví dopravy. Plynárenský průmysl má za to, že odlišné vnitrostátní systémy ověřování vytvoří překážky pro přeshraniční obchod s plyny z obnovitelných zdrojů. EHSV se domnívá, že je nezbytná certifikace plynů z obnovitelných zdrojů mezi koncovými body, a navrhuje proto, aby byl od začátku zaveden jednotný celounijní systém norem v oblasti kvality a udržitelnosti plynu. Měl by zahrnovat aktualizované záruky původu, které budou obsahovat rovněž informace o skleníkových plynech a kritéria udržitelnosti. To zlepší likviditu trhu s plynem, který bude procházet dekarbonizací.

5.3 Články 13 a 14 směrnice poprvé stanoví pravidla pro „aktivní zákazníky“ (prozumenty) a energetická společenství. EHSV vítá skutečnost, že Komise přijala jeho postoj⁽¹⁾. To zajistí rozmanitou skladbu dodávek plynu zákazníkům a posílí to hospodářskou soutěž na trhu s plynem. Prozumenti a energetická společenství stimulují rozvoj regionů a venkova a rovněž digitalizaci odvětví energetiky.

⁽¹⁾ Stanovisko TEN/761 – Ceny energií (Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 80).

5.4 Článek 27 směrnice stanoví, že smlouvy na dodávky fosilního plynu musí být ukončeny do roku 2049 nebo nesmí tento rok překročit. EHSV má pochybnosti, zda je stanovení konečného data v právním předpisu dobrým nápadem z hlediska určitých dodavatelských smluv v soukromém sektoru, neboť to může být v rozporu s principem nabídky a poptávky v rámci tržního hospodářství. Na druhou stranu je rok 2049 vzhledem k dlouhému přetrvávání skleníkových plynů v atmosféře příliš vzdálený v čase na to, aby byl zajištěn soulad se závazným cílem dosáhnout klimatické neutrality zakotveným v evropském právním rámci pro klima. Rozhodne-li se Komise přikročit ke stanovení data ukončení smluv, mělo by být konečné datum posunuto o deset let dříve, aby bylo možné splnit naše závazky v oblasti životního prostředí, zejména s ohledem na iniciativu REPowerEU, neboť je třeba upřednostnit nezbytný přechod na energii z obnovitelných zdrojů.

5.5 Směrnice (článek 62 a následující) také stanoví oddělení výrobců, obchodníků, provozovatelů sítí a provozovatelů zařízení pro vodíkové sítě v souladu s právními předpisy pro plynárenské sítě. EHSV tento konkurenční přístup podporuje, poukazuje však na to, že by to mohlo brzdit naléhavé iniciativy v oblasti budování vodíkových sítí. Tato směrnice stanoví výjimečná pravidla, jež se mají uplatňovat do konce roku 2030; je tedy třeba posoudit další prodloužení. Požadavek týkající se zákonného oddělení provozovatelů plynárenských sítí a provozovatelů vodíkových sítí by ztížil přeměnu a budování infrastruktury, jež je nezbytná k dosažení cílů v oblasti klimatu. Jedním ze způsobů, jak dekarbonizovat plynárenský průmysl, je přizpůsobit stávající plynárenskou infrastrukturu a přeměnit ji na přepravu čistého vodíku. EHSV se proto domnívá, že by bylo vhodné projednat výjimky z pravidel pro oddělení vodíkových sítí. Stejně jako v případě právních předpisů v oblasti plynárenských sítí by i právní předpisy v oblasti vodíkových sítí měly rozlišovat mezi úrovněmi přepravních a distribučních sítí a měly by stanovit zvláštní požadavky týkající se jejich oddělení.

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o vnitřním trhu s plyny z obnovitelných zdrojů, se zemním plynem a s vodíkem (přepracované znění)

5.6 Článek 4 revidovaného nařízení o plynech obsahuje pravidlo stanovující, že členský stát může povolit finanční převody mezi regulovanými službami pro plyn a vodík. EHSV tento přístup může podpořit.

5.7 Toto nařízení (článek 6 a následující) stanoví nediskriminační přístup na trh, pokud jde o vodíkové sítě a zařízení pro skladování vodíku, v souladu s právními předpisy v oblasti plynárenských sítí. EHSV tento přístup podporuje.

5.8 Článek 16 tohoto nařízení stanoví slevy ze sazeb na plyny z obnovitelných zdrojů a nízkouhlíkové plyny. EHSV s tímto souhlasí.

5.9 Článek 20 tohoto nařízení stanoví, že při přepravě plynu mezi členskými státy musí být přijat plyn s obsahem vodíku až 5 %. EHSV se domnívá, že je třeba opětovně přezkoumat, zda je možné, aby obsah přimíchávaného vodíku přesáhl 5 % a současně bylo zajištěno, že síť funguje po technické stránce hladce. To by usnadnilo růst trhu s plyny z obnovitelných zdrojů prostřednictvím přimíchávání.

5.10 Nařízení (článek 39 a následující) stanoví postupné vytvoření Evropské sítě provozovatelů vodíkových sítí (ENNOH). Vzhledem k možným synergiím mezi plynem a vodíkem by měla být uspořádána v úzké spolupráci se stávající sítí ENTSOG. EHSV zdůrazňuje, že tato síť má důležitou úlohu vytvořit vnitřní trh EU s vodíkem. V tomto ohledu je třeba zajistit, aby tato síť byla otevřena novým účastníkům. Musí být respektovány zvláštní soutěžní zájmy malých a středních podniků.

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o snižování emisí metanu v odvětví energetiky

5.11 V celosvětovém měřítku je EU odpovědná za pouhých 5 % emisí metanu ⁽²⁾. Většina emisí metanu z dovozu zemního plynu pochází z oblastí mimo EU. V boji proti emisím metanu v odvětví energetiky má i nadále zásadní význam mezinárodní přístup zahrnující i dovoz energie.

⁽²⁾ Viz stanovisko TEN/725 – Strategie pro methan (Úř. věst. C 220, 9.6.2021, s. 47).

5.12 EHSV se domnívá, že rámec EU pro omezení nebo snížení emisí metanu v odvětví energetiky je dobrým nápadem. Je třeba se snažit zajistit, aby požadavky na monitorování v rámci plynárenského odvětví byly proveditelné, například pokud jde o měření a ověřování údajů o emisích a podávání zpráv o nich. To by mělo zahrnovat stanovení vhodných lhůt pro inspekce zařízení tím, že se bude rozlišovat mezi jejich technickým stavem a stářím. Je třeba zohlednit stávající průmyslové iniciativy za účelem snížení emisí (partnerství pro metan v odvětví ropy a zemního plynu (OGMP)) a nutnost oživit mezinárodní spolupráci v rámci iniciativ, jako je Globální metanový závazek a Koalice pro klima a čisté ovzduší.

5.13 Velká část údajů o emisích fosilního metanu v současné době není vykazována EHSV vítá návrhy týkající se monitorování, vykazování a ověřování (MVO), zejména pokud se uplatňují za účelem předcházení únikům v plynovodech. Je třeba zefektivnit a upřednostnit iniciativy, jako je Mezinárodní středisko pro sledování emisí metanu, a využívání satelitních technologií ke zjišťování těchto úniků. V EU by měly být zakázány praktiky neodůvodněných úniků a spalování. Výjimky z tohoto pravidla by se měly omezit na mimořádné situace a případy související s bezpečností. Pokud jde o biometan, několik členských států EU již provedlo technická a regulační opatření v oblasti monitorování a prevence. To by mohlo být užitečné z hlediska vyhodnocování emisí metanu během těžby fosilních zdrojů.

5.14 EHSV si je dobře vědom, že k většině úniků metanu dochází mimo EU, a z toho důvodu je nezbytné zavést a prosazovat výkonnostní normu pro dovážený metan. Tato dovozní norma by měla stanovit referenční hodnotu pro přípustné emise z těžby a měla by být vypracována již podle tohoto nařízení. Kromě toho je třeba zvážit začlenění emisí metanu z předvýrobní fáze do systému stanovování cen CO₂.

5.15 Návrh o snižování emisí metanu se zaměřuje na odvětví energetiky. EHSV znovu zdůrazňuje význam emisí metanu ze zemědělství. Jak je uvedeno ve strategii Komise pro metan, zemědělce je třeba v jejich snaze o snižování emisí metanu podporovat. To by mohlo vypadat tak, že bude v rámci společné zemědělské politiky zahrnut mandát nabízet opatření, která zemědělce budou odměňovat za snižování emisí metanu.

V Bruselu dne 19. května 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG
